

Reykjavík 22. Mars 2023

Efni: Umsögn IOGT á Íslandi um „frumvarp um breytingu á áfengislögum (afnám opnunarbands á frídögum). 153. löggjafarþing 2022–2023. Þingskjal 135 — 135. mál.“¹

IOGT á Íslandi leggst eindregið gegn umræddu frumvarpi og telur að samþykkt þess muni leiða til aukinnar áfengisneyslu í landinu. Það mun auka þann vanda sem neysla áfengis veldur. Áfengi er engin venjuleg neysluvara heldur lífrænt leysiefni, eitur sem er notað sem hugbreytandi vímuefni og er fíkniefni og eiturylf. Áfengi er ávanabindandi og á þátt í myndun krabbameins. Áfengi hefur mikla sérstöðu sem lögleg vara og fráleitt að um hana þurfi eða eigi að gilda sömu viðmið og ýmsar aðrar vörur.²

Bindindissamtökin IOGT vinna mikið með almenningi í grasrótastarfi, þar kemur fram mikil andúð samfélagsins á frumvarpinu. Frumvarp þetta er í algerrí mótisögn við heilbrigðisstefnu þessarar sem og fyrri ríkisstjórna.^{3 og 4} Frumvarpið vinnur gegn samþykktum Alþingis í málefnum barna⁵, kvenna⁶, jafnréttis og ofbeldis ásamt Barnasáttmála Sameinuðu Þjóðanna⁷ sem er hluti íslenskra laga.

Í fyrri umsögnum IOGT á Íslandi sem lesa má á vef alþingis, hafa komið fram margar traustar heimildir sem eru gefnar út á ábyrgð viðurkenndra stofnana, innlendra og alþjóðlegra um vandann sem fylgir notkun áfengis. Af þeim er ljóst að vandinn vegna neyslu áfengis er gifurlegur og mikilvægt að leita allra mögulegra leiða til þess að halda honum í skefjum. Umfram allt eru þær þó staðfesting og áminning um að áfengi er engin venjuleg neysluvara og eðlilegt að um hana gildi um margt annað fyrirkomulag og reglur en ýmsar aðrar vörur. IOGT á Íslandi hefur kallað eftir að ný heildarstefna í forvörnum verði mótuð þar sem allir þættir eru metnir. Sérstaklega, að verði tekið upp „**Lýðheilsumat**“ líkt og gert er umhverfismat og raunverulega metið allt það tjón sem áfengi veldur þjóðfélaginu.

IOGT á Íslandi hefur ítrekað átt fundi með ráðamönnum samfélagsins og útskýrt að flest ríki heims ásamt alþjóðastofnunum ynnu að bættari lýðheilsu og sjálfbærni markmiðum og að allar tilslakanir á áfengislöggjöfinni væri óheillaskref sem hefði óafturkræf áhrif á einstaklinga og samfélag. Hér er unnið að því að auka aðgengi áfengisíðnaðarins til að yta undir notkun áfengis og að gera notkun áfengis eðlilegri þátt í okkar samfélagi og ekki hægt annað en að sjá hve markvisst er unnið að því að mæta ítrustu hagsmunum áfengisíðnaðarins til þess að þeir einir hagnist.

Samfélagslegur kostnaður vegna áfengisneyslu á Íslandi hefur verið reiknaður út í meistararitgerð Ara Matthíassonar 2010 en þar skiptir hann kostnaði í beinan og óbeinan kostnað og er útkoman 50 – 80 milljarðar á ári.⁸ Reiknað upp til ársins 2023 eru efri mörkin nú yfir 129 milljarðar. Áætlað er að þessi upphæð aukist um nokkra milljarða á ári ef frumvarp verður samþykkt.

Ísland er aðili að sjálfbærni markmiðum Sameinuðu Þjóðanna.⁹ Ljóst er að áfengisneysla hefur neikvæð áhrif og hindrar að minnsta kosti 13 af 17 markmiðunum og 52 af 169 undirmarkmiðum. Þetta frumvarp sem yrði til þess að auka áfengisneyslu er í hrópandi ósamræmi við gildandi samþykktir þar um. Mvendi alþjóðahreyfing IOGT hefur sett saman rit um hvernig áfengi hefur áhrif á markmiðin og vinnur gegn sjálfbærniþróun í heiminum.¹⁰

Alþjóðaheilbrigðismálastofnunin (WHO) bendir á að áfengi er stór þáttur í ósmittæmum sjúkdómum og hvetur allar þjóðir til að draga úr áfengisneyslu.¹¹

IOGT á Íslandi er hluti af stærstu forvarnasamtökum heims. Meirihluti íbúa heimsins notar ekki áfengi. Yfir 62% heimsbyggðarinnar notar ekki áfengi og er það markmið IOGT að draga sem mest úr neikvæðum afleiðingum neyslu áfengis og annarra vímuefna. Við teljum að áfengis og vímuvarnastefnan á hverjum tíma eigi að þjóna heildarhagsmunum samfélagsins og byggja á traustum rannsóknnum. Áfengismál og önnur vímuefnamál eru veigamikill málaflokkur og mikið í húfi að stefnumörkun sem þau varðar séu byggð á niðurstöðum rannsókna og forðast ber stefnumótun sem byggist á einföldun, vanþekkingu og úrræðum sem ekki skila árangri eða vinna gegn heilsu einstaklinga og samfélags. Þess vegna á almenningur rétt á að stefna um áfengi og önnur vímuefni sé vel ígrunduð, unnin af vandvirkni og farið varlega í breytingar á aðgengi. Áfengis og vímuefnastefna okkar er sterk og horfa mörg ríki heims til hennar sem góðrar fyrirmyndar. Ef áfengisíðnaðinum tekst að veikja hana á Íslandi mun hann nota það til að veikja forvarnir í öðrum löndum.

Fyrir hönd Bindindissamtakanna IOGT á Íslandi

Björn Sævar Einarsson Formaður

Aðalsteinn Gunnarsson Framkvæmdastjóri

-
- ¹ <https://www.althingi.is/altext/153/s/0135.html>
  - ² https://rafhladan.is/bitstream/handle/10802/7207/Afengi_engin.pdf?sequence=1
  - ³ https://www.stjornarradid.is/library/04-Raduneytin/Heilbrigdisraduneytid/ymsar-skrar/Heilbrigdisstefna_4.juli.pdf
  - ⁴ <https://www.stjornarradid.is/library/05-Rikisstjorn/Stjornarsattmali2021.pdf>
  - ⁵ <https://www.althingi.is/altext/151/s/1702.html>
  - ⁶ <https://www.stjornarradid.is/raduneyti/forsaetisraduneytid/forsaetisradherra/stok-raeda-forsaetisradherra/2020/10/01/Avarp-forsaetisradherra-a-afmaelisfundi-fjordu-radstefnu-STh-um-malefni-kvenna>
  - ⁷ <https://www.barnasattmali.is/is/um-barnasattmalann/heildartexti-barnasattmalans>
  - ⁸ <https://skemman.is/handle/1946/4363>
  - ⁹ <https://www.heimsmarkmidin.is/>
  - ¹⁰ <https://iogt.is/wp-content/uploads/2020/08/Alcohol-and-SDGs-Movendi-2.0-ISL-2-29-06-2020-Endanleg-AG.pdf>
  - ¹¹ <https://www.paho.org/en/topics/noncommunicable-diseases>